

Felkészülés a piacnyitásra – a tevékenységek szétválasztása

Kovács Csaba
Magyar Energia Hivatal

GasCon szakkonferencia
2007. február 21.

Az előadás célja és tartalma

- A tevékenység-szétválasztás (unbundling) elméleti háttere.
- Az európai és hazai szabályozás minimumkövetelményei.
- A tevékenység-szétválasztás aktuális kérdései Magyarországon.
- Jövőbeli kihívások.

A tevékenység-szétválasztás elméleti háttere (1)

- A vezetékes iparágaknál az ellátási láncban belül különböző típusú tevékenységek találhatók:
  - **természetes monopoltevékenységek** (szállítás, elosztás, tárolás, LNG),
  - **potenciális versenytvékenységek** (kitermelés, kereskedelem).

Ha azonos vállalat(csoport) végzi ezeket, akkor **vertikális integrációról** beszélünk.

A tevékenység-szétválasztás elméleti háttere (2)

- Liberalizált (deregulált vagy inkább reregulált?) piaci viszonyok között
  - a természetes monopoltevékenységek szabályozása fennmarad (ár – rendszerhasználati tarifák, mennyiség – szabályozott hozzáférés),
  - egyéb területeken a versenyfeltételek megteremtése, a verseny kibontakozásának elősegítése a cél (jogi monopóliumok és szabályozott árak helyett).

A tevékenység-szétválasztás elméleti háttere (3)

- A vertikális integráció **ösztönzést**, és egyben **lehetőséget** is teremt
  - a különböző típusú tevékenységek közötti keresztfinanszírozásra, és
  - a piaci szereplők megkülönböztető kezelésére.

Az ilyen típusú vállalati magatartásra adott szabályozói válasz a tevékenységek szétválasztásának előírása.

A tevékenység-szétválasztás elméleti háttere (4) (Remélt) Eredmény?

A keresztfinanszírozásra és a piaci szereplők közötti megkülönböztetésre vonatkozó

- ösztönzés megmarad (vertikális integráció),
- lehetőség szűkül.

A tevékenységek szétválasztása fontos feltétel a versenypiac kialakításához, de nem jelent garanciát annak tényleges működésére.

A tevékenység-szétválasztás elméleti háttere (5)

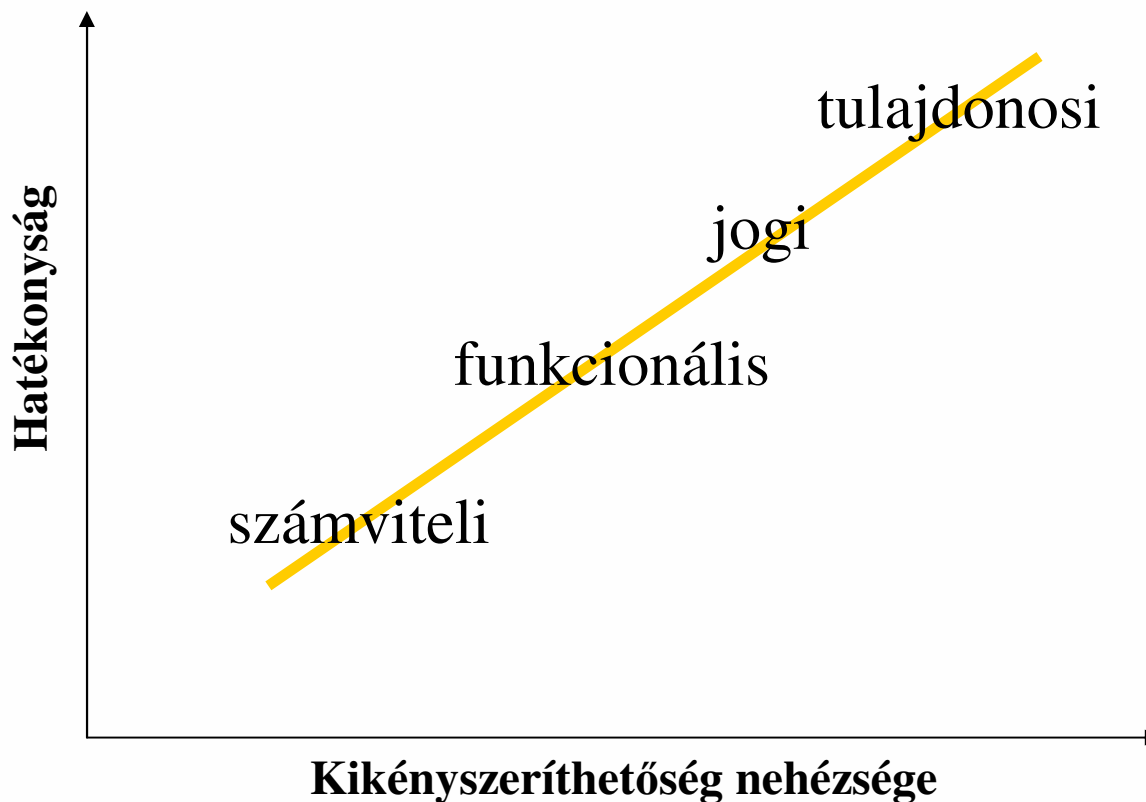
A tevékenység-szétválasztás formái:

- számviteli (mintha önálló társaság keretében végeznék),
- szervezeti-vezetési (funkcionális), információs – profit center megközelítés,
- jogi,
- tulajdonosi.

Általában egymásra épülő szintenként kezelik, valójában szoros összhangban állnak egymással (és visszahatnak egymásra).

A tevékenység-szétválasztás elméleti háttere (6)

A tevékenység-szétválasztási formák hatékonyság, és a kikényszeríthetőség nehézsége szerint

A tevékenység-szétválasztás elméleti háttere (7)

Az energiaszektorban a tevékenység-szétválasztás jellemzően külső (szabályozói) kényszer hatására valósul(t) meg.

Ismert szabály:

„A vállalatok nem szeretik, ha megmondják nekik, hogy mit csináljanak.”*

/Breaking up is not so hard to do – uknewsletters.platts.com/

Az európai és hazai szabályozás minimumkövetelményei (1)

- **2003/55/EK Irányelv, III. fejezet, 9. cikk (TSO) és IV. fejezet 13. cikk (DSO)**
  - Ha a társaság vertikálisan integrált – legalább jogi, szervezeti és döntéshozatali függetlenség a TSO/DSO részére.
  - Önálló, független vezetés.
  - Döntéshozatal: a vezeték-hálózat üzemeltetéséhez, karbantartásához, fejlesztéséhez szükséges eszközök (erőforrások) tekintetében (kivéve pénzügyi terv és tőkeáttétel).

Az európai és hazai szabályozás minimumkövetelményei (2)

- **2003/55/EK Irányelv, III. fejezet, 9. cikk (TSO) és IV. fejezet 13. cikk (DSO)**
  - Megfelelőségi program és jelentés – újfajta vállalati kultúra.
  - Menteshető: 100.000-nél kevesebb csatlakozott fogyasztóval rendelkező társaság (tulajdonosi szinten, és csak DSO).
  - Határidő: 2004. július 1-jétől hatályos, kivéve a jogi szétválasztás a DSO-nál.

Az európai és hazai szabályozás minimumkövetelményei (3)

- **2003. évi XLII. törvény és 111/2003. Korm. rendelet (módosított GET és Vhr)**
  - Jogi szétválasztás a szállításra és az elosztásra az engedélyezésen keresztül (GET 8. §).
  - Eszközök (vezetékek, tárolók) és berendezések többségi tulajdonlása – 2008. december 31. (GET 9. §).
  - Számviteli szétválasztás – a 100.000-nél kevesebb csatlakozott fogyasztóval rendelkező elosztók/közüzemi szolgáltatók mentesítésével (GET 51. §, Vhr 6. melléklet).

Az európai és hazai szabályozás minimumkövetelményei (4)

- **2003. évi XLII. törvény és 111/2003. Korm. rendelet (módosított GET és Vhr)**

- Részletes funkcionális szétválasztás – a 100.000-nél kevesebb csatlakozó fogyasztóval rendelkező elosztók mentesítésével (GET 51/A. §, Vhr 35. §, Vhr 7-8. melléklet).

- Vagyonátadásnál illeték-, illetve ÁFA mentesség (GET 85. §).

- Az engedélyes résztvevőkenységek kiszervezhetők (Vhr 3/A. §).

A tevékenység-szétválasztás aktuális kérdései Magyarországon (1)

Alapproblémák:

- Az EU szabályozás (és magyarázó jegyzete) túlságosan általánosan fogalmaz.
- A jogi szétválasztás (külföldi) tapasztalatai még nem épültek be a szabályozásba (eszköz-tulajdonlás, kiszervezések, vállalati struktúra).
- Más hálózatos iparágak (pl. távközlés) tapasztalatai csak korlátozottan alkalmazhatók.
- Az elmélet és a gyakorlat összeegyeztethetősége?
- A szabályozó hatóság bizonytalansága...

A tevékenység-szétválasztás aktuális kérdései Magyarországon (2)

- Az új vállalati struktúra
- **Alá/fölérendeltség az engedélyes társaságok viszonyában** (holding és nem holding struktúrában egyaránt) – MEH nem támogatja, egyik formáját mégis engedi.
- A szállítói/elosztói engedélyes nem lehet anyavállalata a kereskedelmi engedélyes vállalkozásnak – az EU Direktíva magyarázó jegyzete szerint.
- Jogutódlási problémák a közüzemi szerződések esetleges átadása esetén.
- A regulátor dilemmája: azonos elvek – eltérő társasági elképzelések – létező TSO példa (MOL - EON).

A tevékenység-szétválasztás aktuális kérdései Magyarországon (3)

- A vezetékek, berendezések tulajdonlása

- **A szabályozó hatóság alapelve: a szállítói/elosztói engedélyes tulajdonolja a tevékenység végzéséhez szükséges eszközöket.**
- Támogatott megoldás (ha eszközmozgás szükséges): kedvezményezett eszközátadás.
- Kapcsolt vállalkozások közötti tranzakciók (pl. eszközapport) csak piaci értéken.
- A könyv szerinti érték újraértékelésére lehet szükség az eszközátadás előtt.
- Különadó (szolidaritási adó) probléma (ÁFA- és illetékmentesség megoldott) – adótörvény módosítása 2006. decemberében megtörtént.
- A forrásszerkezet problematikája (térítés nélkül átvett eszközök számviteli kezelése).

A tevékenység-szétválasztás aktuális kérdései Magyarországon (4)

- A tevékenységek kiszervezése

- Lehet-e eszköztársaság engedélyes, ha a tevékenység lényege az üzemeltetés, fejlesztés, bővítés?
- Kiszervezések kérdése (társaságon belül és kívül) – felügyeleti és felelősségi kockázatok növekedése. Nincsenek világosan és egyértelműen bemutatott előnyök.
- Ha a vezetékes tevékenység jogilag leválasztott, akkor a kiszervezésnek nincsenek további előnyei az árszabályozás számára (a kimutatásokban már nem keverednek a különböző tevékenységek).
- Ügyfélszolgálatok: határeset a tevékenységek szétválasztásánál. „Egykapus” ügyfélrendszer elfogadható, ha az információk kezelése, és az egyenlő elbánás követelménye megoldható.

A tevékenység-szétválasztás aktuális kérdései Magyarországon (5)

- A közös szolgáltatások kérdésköre (shared services)

- A klasszikus támogató funkciók (számvitel, pénzügy, jog, marketing stb.) kérdése – döntési hatáskörök az igénybe vevőnél maradjanak (a hatékonyság gyorsan kiderül – feltéve, hogy a holding nem avatkozik be).
- A keresztfinanszírozás kérdése – a vertikálisan integrált vállalkozás könyvvizsgálójának felelőssége.
- Az árazás, mint kritikus tényező (piaci – ha tökéletes versenypiac van, költség-plusz, tárgyalásos).
- SLA (Service Level Agreement – Szolgáltatásszint megállapodás) tartalmi elemeinek fontossága (termék, szolgáltatás meghatározása, színvonal-mérés lehetősége, elvárt teljesítési színvonal, nem-teljesítés következményei, költségelszámolás módja és részletessége).

Jövőbeli kihívások (1)

- A vállalati struktúrának megfelelően újra kell gondolni az árszabályozási gyakorlatot.
- Furcsa szituáció: az engedélyes csak részben végez engedélyes tevékenységet (kiszervezések), a hatóság nem (vagy csak részben) veszi figyelembe a tényleges költségeket.
- A kapcsolt vállalkozások közötti tranzakciók, bizonylatok elfogadhatósága árszabályozási és adatkezelési szempontból.

Jövőbeli kihívások (2)

- Kommunikáció és képviselet (honlap, iparági rendezvények, ügyfélkapcsolat stb.).
- Önálló döntéshozatal a vezetékes társaságoknál (emberi, fizikai, pénzügyi erőforrások rendelkezésre állása).
- Az új piaci modell, a közüzem sorsa, egyetemes szolgáltató (végső menedékes) tartalma.
- A jogi szétválasztás minden egyéb szétválasztási területet (számviteli, funkcionális) érint – egyszerűsödik (?) a kép.

Jövőbeli kihívások (3)

- A Magyar Energia Hivatal adatkezelési irányelv kiadását tervezi 2007. első felében.
- Az Uniós elvárások változásának figyelemmel kísérése.
- Szigorítás várható, legalábbis az Európai Bizottság kommunikációja alapján (tulajdonosi szétválasztás?).
- Kellemetlen és költséges lenne az átalakulások után egy új irányba menni.
- Méretgazdaságosság vs. verseny?
- Szétválasztás – vezetékek-beruházás – kereskedelmi tevékenység finanszírozás.

Köszönöm a figyelmüket!

Kovács Csaba
osztályvezető
kovacscs@eh.gov.hu
Tel/Fax.: +36 1 459 7747

www.eh.gov.hu